

EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1970

*

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE

HELSINKI 1971

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1970**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1971

Suomen Pankin toiminta

Taloudellinen kehitys vuoden 1970 aikana

Vuoden 1969 ajan erittäin voimakkaana jatkunut taloudellinen kasvu alkoi hidastua vuoden 1970 kuluessa. Pääasiallisena syynä hidastumiseen oli tuotantokapasiteetin korkean käyttöasteen saavuttaminen vuoden 1970 alkupuolella. Jälkimmäisellä vuosipuoliskolla alkoi myös kansainvälisten suhdanteiden heikkeneminen hidastaa tuotannon nousua. Kaikkiaan kokonaistuotanto lisääntyi edellisestä vuodesta noin 6,5 %.

Tuonti kasvoi vuonna 1970 edelleen nopeasti. Kapasiteettivaikeuksiensa vuoksi kotimainen teollisuus ei voinut lisätä tuotantoaan investointitavaroiden ja raaka-aineiden kysynnän paisumista vastaavasti, mikä osaltaan lisäsi tuontitarvetta. Myös kulutustavaroiden tuonti lisääntyi jatkuvasti. Viennin kasvun samanaikaisesti hidastuttua kauppataseen vajaukseksi (ml. kaupan korjauserät) tuli Suomen Pankin antamien ennakkotietojen mukaan 1 465 milj. mk sekä vaihtotaseen vajaukseksi 948 milj. mk.

Kysyntäkomponenteista kasvoivat nopeimmin, noin 12 %, yksityiset investoinnit. Kone- ja kalustoinvestoinnit lisääntyivät peräti 16 %, tuotannolliset talonrakennusinvestoinnit vielä jonkin verran tätäkin enemmän. Asuinrakennusinvestointien lisäys oli runsaat 10 %.

Julkinen investointitoiminta supistui vuoden aikana noin 10 %.

Yksityinen kulutus kasvoi jokseenkin yhtä nopeasti kuin kokonaistuotanto. Edellisen vuoden tavoin kasvu keskittyi isoihin kestäviin kulutustavaroihin. Julkinen kulutus lisääntyi lievästi yksityistä kulutusta hitaammin eli noin 6 %.

Vaihtotaseen alijäämästä huolimatta valuuttatavaranto jatkoi vuonna 1970 kasvuaan, joka oli alkanut edellisenä vuonna kansainvälisten valuuttamarkkinoiden häiriöiden vaikutusten väistyttyä. Vuoden 1970 lopussa koko maan valuuttatavaranto oli 545 milj. mk suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Nousu johtui suurelta osalta erittäin vilkkaasta lyhytaikaisen pääoman tuonnista vuoden aikana. Myös pitkäaikaisen pääoman tuonti lisääntyi etenkin vuoden loppupuolella.

Työllisyystilanne parani edelleenkin vuoden mittaan, joskin alueittaiset erot olivat huomattavat. Keskimääräinen työttömyysprosentti oli koko maassa 1,9.

Kulutushintojen nousu nopeutui jonkin verran vuoden kuluessa, mutta pysyi kuitenkin kansainväliseen hintakehitykseen verrattuna hitaana. Elinkustannusindeksin nousu edellisestä vuodesta oli 2,7 %.

Sopimuspalkat kohosivat keskimäärin noin 5 % vuoteen 1969 verrattuna. Palkkojen lii'utua erityisesti niillä aloilla, joilla vallitsi työvoimapula, nousi palkansaajien ansiotasoindeksi keskimäärin runsaat 8 % edellisen vuoden tasosta. Palkkasumman lisäykseksi muodostui 11 %.

Tasavallan presidentin tehtyä tulopoliittiset ehdotuksensa työmarkkinoiden keskusjärjestöt sekä maataloustuottajajärjestöt allekirjoittivat joulukuun 8 päivänä tulopoliittisen kokonaissopimuksen. Sopimuksen mukaan palkkoja korotettaisiin 22 pennillä tunnilta työehtosopimusten solmimisesta lukien, minkä lisäksi syyskuun 1 päivänä vuonna 1971 suoritettaisiin 20 pennin suuruinen korotus. Edelliseen korotukseen liittyä lisäksi 2 %:n suuruisen järjestelyerä, jonka jakamisesta järjestöt sopivat aloittain erikseen. Täysin työkykyisen, 18 vuotta täyttäneen henkilön minimipalkaksi luontoisetuineen säännöllisestä työstä määrättiin vuoden 1971 alusta alkaen 3 markkaa tunnilta. Työehtosopimukset olisivat voimassa vuoden 1972 maaliskuun loppuun.

Maataloustuotteiden tavoitehintoja sovittiin korotettavaksi 3,5 % vuoden 1971 alusta ja vielä 1,75 % syyskuun alusta vuonna 1971. Puunjalostustuotteiden viennin arvosta syyskuun 1 päivän 1969 ja elokuun 31 päivän 1970 välisenä aikana pidätettiin 2,5 % suhdanneverona valtiolle. Hintasäännöstelyä päätettiin jatkaa suunnilleen entisessä laajuudessaan.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet

Vuoden 1970 aikana Suomen Pankki jatkoi sitä suhdannenousun hillitsemiseen tähtäävää rahapolitiikkaa, jota jo edellisen vuoden puo-

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Suomen Pankin ohjesäännön 4 ja 30 §:n muuttaminen	16
Taloudellinen kehitys vuoden 1970 aikana ..	3	Pankkivaltuusmiesten johtosäännön 12 §:n muutos	16
Suomen Pankin rahapolitiikka	3	Muutoksia Suomen Pankin eläke- ja perheläkesääntöön	16
Yleiset rahapolitiittiset toimenpiteet	3	Muutoksia Suomen Pankin palkkaussääntöön ..	17
Erityisluottojärjestelyt	5	Lahjoitus "Tasavallan Presidentti Urho Kekkonen ammattikoulutussäätiölle"	17
Suhdannetasaus	5	Suomen Pankin edustus Osuuspankkien Keskuspankki Oy:n hallintoneuvostossa	17
Suomen Pankin ja rahalaitosten aseman yleiskehitys	6	Keskuspankkiluoton lisäkorko	17
Valuuttakurssit ja pankin ulkomaiset suhteet ..	7	Suomen Pankin talletustodistusten korko	18
Suhde valtioon	10	Eräiden suhdannevarausten korot	18
Suhde yksityisiin asiakkaisiin	10	Toimenhaltijain palkkausten korottaminen	19
Suhde rahalaitoksiin	11	Osakemerkintöjä	20
Setelistö	12	Aluevaihto Suomen Pankin ja valtion välillä ..	20
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	12	Myönnetyt avustukset	20
Tilinpäätös	13	Johtokunta	20
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	15	Haarakonttorien valvojat	21
Tilintarkastus	15	Pankkivaltuusmiehet	22
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	15	Tilintarkastajat	22
Inventtaukset ja haarakonttorien tarkastukset ..	15		
Längmanin ja Rosenbergin rahastot	15		
Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto	16		

lella oli harjoitettu tiukentamalla asteittain luotto-ohjeita. Vuoden alkupuoliskolla toimenpiteet kohdistuivat lähinnä keskuspankkiluoton tarjonnan rajoittamiseen, mutta vuoden jälkipuoliskolla, ulkomaisen maksutaseen vajauksen jatkuvasti kasvaessa, ryhdyttiin myös vähentämään pankkien ja yritysten mahdollisuuksia rahoittaa tuontia ulkomaisilla luotoilla.

Syyskuussa 1969 oli Suomen Pankin ja rahalaitosten kesken tehty sopimus rahalaitosten luotonannon kasvun rajoittamisesta 90 %:iin samanaikaisesta ottolainauksen kasvusta. Tavoite tuli saavuttaa maaliskuun 1970 loppuun mennessä. Maaliskuussa pankki totesi, että kaikki rahalaitokset eivät kykene määräaikaan mennessä saavuttamaan asetettua tavoitetta, varsinkin kun vuoden 1969 lopulla sovittu suhdannetalletus- ja investointirahastomenettely oli vaikuttanut erityisesti liikepankkien maksuvalmiuden kehitykseen ja muuttanut luotonantopopimuksen ja samassa yhteydessä annettujen rahalaitosten keskuspankkiluottoa koskeneiden ohjeiden pohjaa. Suomen Pankki ilmoittikin, että se ei näissä oloissa enää pitänyt antolainaussopimuksen jatkamista aiheellisenä. Kun vallitseva suhdannetilanne sekä vaihtotaseen odotettavissa oleva heikkeneminen kuitenkin vaativat edelleen jatkamaan rajoitettavaa luottopolitiikkaa, pankki alensi liikepankkien luottokiintiöt huhtikuun alusta 75 %:sta 65 %:ksi vuoden 1969 syyskuun ns. perustasosta. Samalla suurennettiin jonkin verran säästöpankkien ja osuuspankkien keskusrahallaitosten osuutta kokonaiskiintiöstä. Suomen Pankki korosti tällöin, että alennettujen luottokiintiöitensä puitteissa liikepankkien oli pyrittävä tiukasti harjoittamaan suhdanteiden tasaamiseen tähtävää luottopolitiikkaa ja rajoittamaan luotonantonsa lähinnä jo aloitettujen hankkeiden rahoittamiseen. Erityisesti oli vältettävä sellaista luotonantoa, joka välittömästi tai välillisesti oli omansa lisäämään valmiiden kulutus- ja hyödykkeiden tuontia.

Huolimatta siitä, että myös suhdannevaraus-ten kertyminen ja maaliskuussa aloitettu talletustodistusten (ks. s. 18) myynti kiristivät rahamarkkinoita, kokonaiskysynnän nousu jatkui vuoden mittaan varsin voimakkaana ja kauppataseen vajuus edelleenkin kasvoi. Tämän vuoksi pankki katsoi syksyllä aiheelliseksi pitää rahamarkkinat jatkuvasti kireinä. Jottei liikepankkien asema kuitenkaan vaikeutuisi liikaa syyskautena, jolloin elinkeinoelämän luotonantarve

kausisyyistä aina varsin voimakkaasti kasvaa, korotettiin luottokiintiöt loka—marraskuun ajaksi 80 %:ksi ns. perustasosta. Niin ikään korotettiin joulukuun kiintiöt 10 % perustasoa korkeammiksi sen takia, että keskuspankkiluoton tarpeessa aina joulukautena tapahtuu etenkin liikkeessä olevan setelistön lisääntymisen vuoksi huomattava kausinousu.

Suomen Pankki kävi lokakuussa liikepankkien kanssa neuvotteluja täydentävistä luottopoliittisista toimenpiteistä. Tällöin pankkeja kehoitettiin noudattamaan erityistä pidättyvyyttä uusien luottojen myöntämisessä ja rajoittamaan ennen kaikkea kulutus- ja tuontikysyntää edistäviä luottoja. Myös investointiluottojen puolella tuli välttää uusien hankkeiden rahoitusta ja pyrkiä siirtämään hankkeiden toteuttaminen tuonemmaksi. Samalla Suomen Pankki kehotti niitä liikepankkeja, joilla keskuspankkiluoton tarve oli ylittänyt tai oli vaarassa ylittää vahvistetut luottokiintiöt, alentamaan asiakkaille myönnettäviä tavara- ja rahoitusvekselilimiittejä samoin kuin osamaksurahoitusyhtiöille myönnettäviä rahoituslimiittejä vähintään 20 viimeistään joulukuun alusta lukien. Tässä yhteydessä Suomen Pankki päätti myös sallia liikepankkien ryhtyä veloittamaan erityistä luottovarausprovisiota. Liikepankkeja kehoitettiin niin ikään tarkistamaan ja rajoittamaan niitä valtuuksia, joita konttoriverkostolla on luottojen myöntämisessä.

Vuoden 1970 aikana Suomen Pankki hoiti rahalaitosten luottokiintiön ylittävän kassantarpeen obligaatioiden ylimääräisillä termiiniikaupoilla, jolloin sanktioita käytettiin kurssieroa. Kun tämä menettely ei vallitsevissa olosuhteissa kuitenkaan osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi, johtokunta esityksestään sai marraskuussa eduskunnan pankkivaltuusmiehiltä valtuudet periä rahalaitosten velasta uudelleen enintään 4 %:n lisäkorkoa (ks. s. 17—18). Lisäkoron veloitukseen päätettiin siirtyä vuoden 1971 alusta.

Rahapoliittisesti merkitseviä olivat myös ne valuuttapoliittiset toimenpiteet, joihin Suomen Pankki ryhtyi hillitkseen vuoden mittaan varsin voimakkaasti kasvanutta lyhytaikaisen ulkomaisen pääoman tuontia. Näitä toimenpiteitä, joilla rajoitettiin valuuttapankkien mahdollisuuksia ottaa ulkomaisia luottoja ja talletuksia sekä ulkomaisen lyhytaikaisen rahoituksen käyttöä tavarantuonnin yhteydessä, selostetaan yksityiskohtaisemmin sivulla 8.

Erityisluottojärjestelyt

Pankki jatkoi edelleen ns. kotimaisten toimitusluottojen rahoitusjärjestelyä. Jotta tämä luottojärjestely olisi sopusoinnussa yleisten rahapoliittisten suuntaviivojen kanssa, sen ehtoja muutettiin lokakuussa mm. siten, että hankkeita, jotka merkitsevät uusien investointien aloittamista, päätettiin pyrkiä lykkäämään tuonemmaksi. Niin ikään päätettiin, että rahoitusjärjestelyn piiriin hyväksyttävän tavaratoimituksen kokonaisarvon tulee olla vähintään 500 000 mk. Suomen Pankin rahoitusosuus pyydyttiin edelleen 20 %:na kunkin toimituksen edellyttämän luottorahoituksen määrästä.

Niiden tavaratoimitusten kokonaisarvo, joihin luottovaraus tällöin järjestelyn puitteissa on myönnetty, nousi vuoden aikana erittäin tuntuvasti, 1 035 milj. markasta 1 608 milj. markkaan. Suomen Pankin antamat luottovaraukset olivat vuoden lopussa määrältään 348 milj. mk ja muiden rahoittajapankkien 906 milj. mk. Luottovarauksia oli myönnetty 56 eri toimittajalle ja ne jakaantuivat 88 tilaajan kesken. Suomen Pankin antamien luottovarausten nostettu määrä oli vuoden alussa 87 milj. mk ja vuoden lopussa 124 milj. mk. Takaisinmaksut huomioon ottaen oli Suomen Pankin luottoa vuoden lopussa käytössä 97 milj. mk. — Aikaisempaan, vuonna 1963 aloitettuun metalliteollisuuden keskipitkiä toimitusluottoja koskevaan järjestelyyn liittyviä luottoja oli vuoden lopussa käytössä enää 9 milj. mk.

Myös ns. uusvientiluottojen myöntämistä jatkettiin. Luottojen myöntämisperusteita tiukennettiin kuitenkin jonkin verran, minkä seurauksena luottojen käytössä oleva määrä aleni vuoden aikana 73 milj. markasta 66 milj. markkaan. — Metsätalouden rahoitusohjelman (MERA) toteuttamiseksi valtio laski jälleen liikkeeseen 20 milj. markan määräisen metsänparannuslainan, jonka Suomen Pankki merkitsi kokonaan.

Suhdannetasaus

Vuoden 1969 lopulla luodun suhdannevarausjärjestelyn edellyttämiä suhdanne- ja investointitalletuksia alkoi kertyä Suomen Pankkiin kertomusvuoden tammikuussa, jolloin myös joukko alkuperäisen sitoumuksen tehneisiin teollisuuden keskusjärjestöihin kuulumattomia yrityksiä vielä sitoutui vastaavanlaisten suhdan-

nevarausten tekemiseen. Loppukesällä pankin edustajat ryhtyivät hallituksen toimeksiannosta neuvottelemaan mainittujen keskusjärjestöjen kanssa suhdannevarauksia koskevasta lisäsopimuksesta siinä tarkoituksessa, että suhdannevarauksen kokonaistavoite saataisiin nostetuksi alkuperäisestä 400 milj. markasta 600 milj. markkaan. Tätä vastaavaan sopimukseen päättiinkin teollisuuden kahden suurimman keskusjärjestön kanssa lokakuussa. Kun vuoden lopulla käydyt vakauttamisneuvottelut kuitenkin johtivat erityisen, puunjalostusyrityksiin kohdistuvan suhdanneveron säätämiseen, jonka varalta lisäsopimukseen oli sisällytetty purkava ehto, lisäsopimus raukesi. Tällöin Suomen Pankki palautti yrityksille ne suhdannetalletukset, jotka nämä olivat lisäsopimuksen nojalla johtaneet ehdollisina tehdä (ks. s. 18—19). Suhdanneveron säätäminen johti myös siihen, että valtioneuvosto tammikuussa 1971 päätti vapauttaa puunjalostusyritykset sitoumuksesta suorittaa se osa suhdannevarauksista, jonka nämä olivat voineet alkuperäisen sopimuksen mukaan suorittaa lokakuun 1970 jälkeen.

Todettakoon, että tammikuun 1971 lopussa, jolloin suhdannevarauksen tekeminen alkuperäisen sopimuksen mukaan meni suhdannetalletusten osalta umpeen, suhdannetalletuksia oli sekä sitoutuneet että sitoutumattomat yritykset mukaan luettuina kertynyt Suomen Pankkiin kaikkiaan 245 milj. mk. Uusia investointitalletuksia oli samaan ajankohtaan mennessä kertynyt 87 milj. mk, mikä pankin laskelmien mukaan vastaa 183 milj. markan määräisiä siirtoja investointirahastoihin. Laivanvarustuselinkeinon harjoittajille oli vaihtoehtoiseksi suhdannevarausmuodoksi tarjottu myös merenkulun edistämiseksi myönnettävistä veronhuojennuksista annetussa laissa (229/66) tarkoitetut ns. alushankintatalletukset ja tällaisia talletuksia oli pankkiin kertynyt mainittuun ajankohtaan mennessä 2 milj. mk. Kaiken kaikkiaan suhdannevarauksia oli siten tammikuun 1971 loppuun mennessä elinkeinoelämän puolella tehty noin 430 milj. mk, joten puunjalostusyrityksille myönnettystä lievennyksestä huolimatta alkupe- räinen 400 milj. markan tavoite ylitettiin.

Valtio siirsi omalta osaltaan vuoden aikana eduskunnan päätöksellä omaan suhdannerahastoonsa kahdessa erässä yhteensä 100 milj. mk. Varat sijoitettiin erityiselle sulkutilille Suomen Pankkiin, josta ne on valtion suhdannerahastosta annetun lain mukaisesti pankin toimesta sijoitettu pääasiallisesti ulkomaisiin saataviin.

Hallituksen esitys valtion suhdannerahaston kartuttamisesta vielä 150 milj. markalla annettiin eduskunnalle tammikuussa 1971.

Suomen Pankin ja rahalaitosten aseman yleiskehitys

Suomen Pankin kulta- ja valuuttavaranto lisääntyi 563 milj. mk, mihin sisältyy kertomusvuoden aikana käyttöön otettuja Kansainvälisen Valuuttarahaston erityisiä nosto-oikeuksia 98 milj. mk. Kun kulta- ja valuuttavarannon lisäksi otetaan huomioon myös muiden ulkomaisten saatavien ja velkojen muutokset, kasvoi pankin ulkomainen nettosaatava 439 milj. mk. Tästä määrästä vain 351 milj. mk lisäsi keskuspankkirahan tarjontaa, sillä erityisten nosto-oikeuksien osoitettu määrä 88 milj. mk ei vaikuttanut kotimaiseen likviditeettiin. Tarjontaa lisäsi myös se, että valtio käytti vientimaksulain perusteella koottuja vientimaksuvaroja 73 milj. mk. Keskuspankkirahan tarjontaa supistivat eniten vuoden aikana kootut suhdannevaraukset, joita yritykset ja valtio tekivät tänä aikana kaikkiaan yhteensä 399 milj. mk. Suomen Pankin myymiä talletustodistuksia oli kertomusvuoden lopussa ulkona 203 milj. markan arvosta, mikä vähensi keskuspankkirahan tarjontaa. Supistava vaikutus oli myös valtion Suomen Pankilta vuonna 1966 saaman lainan viimeisten, yhteensä 100 milj. markan suuruisien erien maksamisella. Suomen Pankin luotonanto yksityisille asiakkaille pieneni lisäksi 44 milj. mk. Liikkeessä oleva setelistö kasvoi 45 milj. mk. Keskuspankkirahan tarjonnan supistuminen johti yhdessä setelistön kasvun kanssa siihen, että rahalaitosten nettoasema Suomen Pankkiin nähden kiristyi 302 milj. markan verran. Keskuspankin luotonannon teknisestä uudistuksesta johtuen diskonttaukset lisääntyivät 827 milj. mk ja rediskonttaukset vähenivät 541 milj. mk. Rahalaitosten nettoasema laskettaessa on otettu huomioon myös kassavarantotalletusten takaisinmaksu sekä indeksitasauksilla ja pankkien shekkitileillä olleen saatavan supistuminen. Rahalaitosten todellinen nettoasema oli kertomusvuoden aikana kireämpi kuin esitetyt luvut osoittavat, sillä niille annettiin luottoa myös obligaatioiden termiinkauppojen muodossa.

Rahalaitosten aseman kehitykselle leimaa-antavana piirteenä vuonna 1970 oli sekä otto että antolainauksen suhteellisen suuri lisäys. Rahalaitosten ottolainaus yleisöltä kasvoi ker-

tomusvuonna noin 14 % eli prosenttiyksikön verran enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kasvu ajoittui edellisvuotista tasaisemmin vuoden 1970 molemmille puoliskoille. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla ottolainauksen kasvu koostui miltei yksinomaan varsinaisista talletuksista koko ottolainauksen nousun ollessa tällöin prosentuaalisesti suurin kymmeneen vuoteen. Sen sijaan kertomusvuoden toisen puoliskon ottolainauksen lisäys jakaantui varsinaisten talletusten sekä shekki- ja postisiirtotilien kesken. Rahalaitosten ottolainaus yleisöltä lisääntyi 2 257 milj. mk vuonna 1970. Edellisen vuoden vastaava lisäys oli 1 868 milj. mk. Rahalaitosten suotuisaan ottolainauskehitykseen vaikuttivat mm. korkeasuhdanteeseen liittyvä voimakas tulonmuodostus, suhteellisen vakaa rahanarvo, valtion yleisöobligatioiden edellisvuotista pienempi nettomyynti ja nopea luottoekspansio. Varsinaisten talletusten kasvu rahalaitoksissa vuonna 1970 oli 2 042 milj. mk, mikä merkitsee keskimäärin 170 milj. mk kuukautta kohden edellisen vuoden vastaavan luvun oltua 124 milj. mk. Selvästi kuukausikeskiarvoluvun alapuolelle talletuskasvu jäi vain kesä—heinäkuussa normaalista kausiliikkeestä johtuen ja lokakuussa, jolloin valtio laski liikkeeseen suuren erän yleisöobligatioita ja Pohjoismaiden Yhdyspankki Oy korotti osakepääomaansa. Korkeakorkoisista tileistä kasvoivat selvästi voimakkaimmin vuoden 1970 aikana 24 kuukauden tilit. Sen sijaan lyhyempi-aikaisten korkeakorkoisten tilien nousu näyttää erityisesti vuoden jälkimmäisellä puoliskolla pysähtyneen. Vuoden lopussa oli korkeakorkoisten tilien osuus varsinaisista talletuksista noin 32 % ja pelkästään 24 kuukauden tilien osuus noin 22 %. Shekki- ja postisiirtotilien kehityksessä seurasivat suuret lisäykset ja supistukset toisiaan miltei kuukausittain, ja koko avistatalletuskasvu keskittyi vuoden kahden viimeiseen kuukauteen. Marras—joulu-kuussa shekki- ja postisiirtotilit kasvoivat yhteensä 259 milj. mk ja koko vuonna 215 milj. mk eli 11.3 %. Voimakkaat vuoden sisäiset vaihtelut shekki- ja postisiirtotilien kehityksessä ovat yhteydessä normaalin kausiliikkeen lisäksi mm. suhdanne- ja investointitalletusten tekoon, luotonannon laajennusoperaatioihin sekä erityisesti loppuvuoden huipun osalta ulkomaisen lyhytaikaisen pääoman tuontiin.

Rahalaitosten antolainaus yleisölle, kiinnitys- luottopankkeja lukuun ottamatta, lisääntyi kertomusvuonna 2 290 milj. mk eli 15.6 %. Vas-

taava lisäys vuotta aikaisemmin oli 1 812 milj. mk eli 14.1 %. Mikäli liikepankkien myöntämät kotimaiset, ulkomaan rahan määräiset lainat otetaan huomioon, on rahalaitosten luotonannon kasvu yleisölle kertomusvuonna vielä mainittua suurempi, sillä liikepankit myönsivät asiakkailleen huomattavan määrän ulkomaan rahan määräisiä luottoja ulkomaankaupan rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Luotonannon kasvua piti yllä korkeasuhdanteen jatkuminen ja siihen liittynyt vilkas investointitoiminta. Investointiaktiiviteetin vireyttä kuvaa hyvin lainojen lisäys 1 960 milj. mk, mikä on 86 % varsinaisten rahalaitosten koko antolainauksen lisäyksestä vuonna 1970. Antolainauksen kasvutaneina erityistekijöinä mainittakoon suhdanne- ja investointitalletukset, jotka melkoiselta osin rahoitettiin lainavaroin.

Antolainauksen suuren lisäyksen mahdollisti paitsi vilkas luottojen kysyntä, myös ottolainauksen nopea nousu, josta huolimatta varsinaisten rahalaitosten antolainaus kasvoi 86 milj. mk ottolainaukseen enemmän. Tarkasteltaessa anto- ja ottolainauksen keskinäistä kasvua rahalaitosryhmittäin todetaan, että ainoastaan Postipankin ottolainaus kasvoi vuonna 1970 antolainaukseen enemmän ottolainausenemmyyden ollessa 58 milj. mk. Muissa rahalaitosryhmissä antolainauksen lisäys ylitti ottolainauksen lisäyksen, joskin sekä säästö- että osuuspankeissa melko lievästi, sillä edellisen antolainausenemmyys oli 12 milj. mk ja jälkimmäisen 9 milj. mk. Sen sijaan liikepankkien antolainaus kasvoi 123 milj. mk enemmän kuin ottolainaus samana ajanjaksona.

Osuuskassojen Keskus Oy:stä tuli uusien pankkilakien voimaan tultua liikepankki, Osuuspankkien Keskuspankki Oy, joten kaikki keskuspankkiluottoa käyttävät rahalaitokset ovat nyt liikepankkeja. Keskuspankkiluottoa käyttävien rahalaitosten keskuspankkivelan rakenne muuttui vuoden alusta, kun Suomen Pankki ryhtyi diskonttaamaan rahalaitosten omia ja niiden välisiä vekseleitä. Tämä merkitsi, että mainittujen vekseleiden diskonttauksista tuli keskuspankkiluoton päämuoto. Liikepankkien diskonttaus- ja rediskonttausvelka kasvoi vuoden 1970 aikana 285 milj. mk. Niiden ulkomaiset saatavat lisääntyivät 132 milj. mk ja ulkomaiset velat 482 milj. mk, joten liikepankkien netovelka ulkomaille nousi 350 milj. mk. Liikepankkien kotimaiset ulkomaan rahan määräiset saatavat kasvoivat 333 milj. mk. Sijoitukset obligaatioihin lisääntyivät 152 milj. mk sekä

sijoitukset osakkeisiin ja pankkikiinteistöihin 159 milj. mk.

Suomen Pankki palautti elokuun loppuun mennessä rahalaitoksille jäljellä olevat kassavarantotalletukset, joita oli vuoden 1970 alkaessa vielä 91 milj. mk. Toisaalta pankit supistivat indeksitasausvelkaansa 84 milj. mk 3 milj. markkaan kertomusvuoden aikana.

Valuuttakurssit ja pankin ulkomaiset suhteet

Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden vuoden 1969 lopulla vakiintunut tasapaino säilyi ilman mainittavia poikkeamia koko vuoden 1970. Aikaisemmin häiriötä aiheuttaneisiin lyhytaikaisen pääoman liikkeisiin pyrittiin keskuspankkien toimesta vaikuttamaan mm. entistä huomattavasti aktiivisemmän korkopoliittikan avulla. Esimerkkinä mainittakoon, että Saksan Liittotasavallassa sovellettu virallista diskonttokorkoa muutettiin vuoden kuluessa kaikkiaan neljä kertaa.

Ruotsin kruunu joutui vuoden alussa lievän spekulatiopaineen alaiseksi, joka alensi kruunun kurssia aiheuttamatta kuitenkaan vakavampaa häiriötä. Hillitäkseen maahan lähinnä Yhdysvalloista suuntautunutta pääomavirtaa Kanada päätti kesäkuun alussa luopua noudattamasta Kansainvälisen Valuuttarahaston edellyttämiä valuuttakurssien vaihtelurajoja. Seurauksena oli Kanadan dollarin kurssin nousu, joka korkeimmillaan oli noin 7 %. Toimenpide on tarkoitettu tilapäiseksi ja Kanada tulee vahvistamaan uuden pariaron dollarilleen niin pian kuin sen kurssin katsotaan vakiintuneen sopivalle tasolle. Saatuaan Valuuttarahastolta ilmoituksen Kanadan päätöksestä Suomen Pankki lakkasi 1.6. lukien noteeraamasta Kanadan dollarin kurssille ääriarvoja.

Helmikuun alussa Suomen Pankki laajensi valuuttakurssien vaihtelualueita siten, että dollarin kurssin vaihtelualueeksi tuli Valuuttarahaston sallima enimmäismäärä eli 1 % pari-kurssin kahden puolen.

Sivulla 8 olevassa asetelmassa on esitetty Suomen Pankin viralliset valuuttojen myyntikurssit vuosien 1969 ja 1970 lopussa. Kahdenkeskisissä maksusopimuksissa käytettiin kertomusvuoden aikana selvitysvaluuttoina edelleen ruplaa ja clearingdollaria, joiden kurssit pysyivät koko vuoden muuttumattomina.

		31. 12. 1969 mk	31. 12. 1970 mk
New York	1 US \$	4.1970	4.176
Montreal	1 C \$	3.9090	4.135
Lontoo	1 £	10.0750	9.995
Tukholma	100 Skr	81.25	80.90
Oslo	100 Nkr	58.82	58.55
Kööpenhamina	100 Dkr	56.07	55.78
Frankfurt a. M.	100 DM	113.78	114.60
Amsterdam	100 Hfl	115.70	116.12
Bryssel	100 FB	8.4550	8.405
Zürich	100 Sfr	97.20	96.90
Pariisi	100 FF	75.45	75.65
Rooma	100 Lit	—,6690	—,6700
Wien	100 ÖS	16.27	16.18
Lissabon	100 Esc	14.81	14.64
Reykjavik	100 Ikr	4.80	4.76
Madrid	100 Ptas	6.03	6.03
Moskova, clearing	1 Rub	4.6799	4.6799
Clearing-\$	1 Cl. \$	4.212	4.212

Clearingtilin kautta tapahtuvaa maksullista edellyttäviä kaksipuolisia sopimuksia oli Suomella kertomusvuoden päättyessä kahdeksan maan kanssa (Bulgaria, Kiinan Kansantasavalta, Neuvostoliitto, Puola, Romania, Saksan Demokraattinen Tasavalta, Tšekkoslovakia ja Unkari). Maksuissa Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa käytettiin kokeiluonteisesti vaihdettavia valuuttoja ja järjestelyä päätettiin jatkaa vuonna 1971.

Kertomusvuoden aikana tehtiin valuuttamääräyksiin eräitä muutoksia. Kesäkuussa tuli voimaan helpotus matkailun osalta. Matkustaja saa nostaa suomalaisen rahalaitoksen säästötilin vastakirjalla Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa yhteensä enintään 500 mk matkavaluuttana matkaa kohden edellyttäen, että hänen matkavaluuttansa ei kaikkiaan ylitä 3 000 markkaa. Pääomansiirtoa ulkomaille helpotettiin elokuussa siten, että ulkomaalla viimeisen kalenterivuoden ajan ja sen jälkeen jatkuvasti asunut saa Suomen Pankin luvalla siirtää Suomessa olevat varansa ulkomaille yhtenä eränä. Tämän muutoksen johdosta voitiin kokonaan poistaa viisi Suomen OECD:n pääomaliikkeiden vapauttamissäännöstöön tekemää varau-
maa ja samalla osittain lieventää kahta varau-
maa. Toisaalta Suomi anoi rajoittamisoikeutta yhteen varuamaan Suomen Pankin kumotessa marraskuussa enintään kuuden kuukauden ta-
varaluoton ottamiseen antamansa yleisen luvan ja määrätessä, että eräiden erikseen lueteltujen tuontitavaroiden, lähinnä kulutustavaro-

den, kohdalla maksu on suoritettava valuuttapankkiin tai talletettava Suomen Pankkiin ennen tavarantoimituksen tai sen panon tullivarastoon, vapaavarastoon tai vapaasatamaan Suomessa. Toimenpiteen tarkoituksena oli rajoittaa lyhytaikaisen ulkomaisen rahoituksen käyttöä kotimaisen likviditeetin lisäämiseen sekä tuonnin liialliseen paisuttamiseen toisaalta hidastamalla luottokaupan varassa tapahtuvaa kulutustavaroitten tuonnin kasvua ja toisaalta siirtämällä eräiden muiden tavaroiden hankintoja myöhempään vaiheeseen.

Suomen Pankki oli jo aikaisemmin ryhtynyt rajoittamaan ulkomaista lainanottoa, koska erityisesti lyhytaikaisen pääoman maahantuonti vaikutti heikentävästi suoritettujen talouspoliittisten toimenpiteiden tehoon pankin pyrkiessä estämään suhdanteiden ylikuumenemisen. Kotimaisten rahamarkkinoiden kiristymisen ja tuonnin voimakkaan paisumisen seurauksena valuuttapankkien lyhytaikainen ulkomainen velka oli kasvanut voimakkaasti ja saavutti lokakuussa tason, jonka ylittämistä Suomen Pankki ei enää pitänyt tarkoituksenmukaisena. Niinpä pankki päätti ainoastaan poikkeustapauksissa myöntää valuuttapankeille uusia lupia tuonnin rahoittamiseen tarkoitettujen ulkomaisten luottojen ottamiseen. Pankin toimenpiteet eivät kuitenkaan mainittavasti vaikuttaneet lyhytaikaisen tuontivelan tasoon vielä kertomusvuoden aikana. Siten tuontivelka nousi nettomääräisesti vuoden loppuun mennessä lähes 1 900 milj. markkaan. Runsaasta pääoman-

tuonnista osa tapahtui vientisaatavien vähene-
misen kautta. Vuonna 1969 nämä saatavat oli-
vat kasvaneet poikkeuksellisen suuriksi D-mar-
kan revalvaatio-odosten vaikutuksesta.

Pitkäaikaisia ulkomaisia lainoja nostettiin
kertomusvuonna runsaat 400 milj. mk enem-
män kuin vuonna 1969 ja pitkäaikaisen velan
painopiste siirtyi yhä selvemmin keskipitkien
rahoitusluottojen ja tavaraluottojen puolelle.
Kolme pitkäaikaisesta obligaatiolainaa, yhteisar-
voltaan 205 milj. mk, sijoitettiin vuoden ai-
kana ulkomaisille markkinoille, kaikki kuiten-
kin syyspuolella, jolloin kansainväliset pääoma-
markkinat alkoivat pitkään jatkuneen kireyden
jälkeen osoittaa kevenemisen merkkejä. Netto-
määräisesti Suomen pitkäaikaiset ulkomaiset
lainat kasvoivat 785 milj. mk velan kokonais-
määrän noustessa 5.8 mrd. markkaan. Suomen

antamat pitkäaikaiset vientiluotot lisääntyivät
vuoden aikana nettomääräisesti 253 milj. mk.

Suorat sijoitukset Suomeen eivät kertomus-
vuonna nousseet vuoden 1969 huippulukuihin,
jolloin eräiden ruotsalaisten yritysten sijoituk-
set metalli- ja konepajateollisuuteemme paisutti-
vat tilastoja. Niinpä saapuneiden sijoitusten
kokonaisarvo Suomen Pankin myöntämien lu-
pien mukaan oli 82 milj. mk eli 35 milj. mk
vähemmän kuin edellisellä vuonna. Toisaalta
suomalaiset sijoitukset ulkomaille nousivat 219
milj. markkaan, mikä on 140 milj. mk enem-
män kuin vuonna 1969. Tähän nousuun vai-
kutti suomalais-kanadalaisen puunjalostushank-
keen edistyminen kertomusvuonna.

Pankin ulkomaiset tilit kehittyivät kertomus-
vuonna seuraavasti:

Ulkomaiset tilit milj. mk

	31. 12. 1969	31. 12. 1970	Muutos
Kulta	189.4	121.3	— 68.1
Erityiset nosto-oikeudet	—	98.0	+ 98.0
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	173.3	280.3	+ 107.0
Ulkomaiset valuutat	905.0	1 344.0	+ 439.0
Ulkomaiset vekselit	106.3	84.7	— 21.6
Ulkomaiset obligaatit	59.1	36.3	— 22.8
Markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahas- tossa	351.7	517.7	+ 166.0
Vastaavat	1 784.8	2 482.3	+ 697.5
Ulkomaiset valuuttatilit	92.4	94.1	+ 1.7
Ulkomaiset markkatilit	0.8	11.6	+ 10.8
Määräaikaiset ulkomaiset sitoumukset	7.7	—	— 7.7
Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit ..	351.7	517.7	+ 166.0
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	—	88.2	+ 88.2
Vastattavat	452.6	711.6	+ 259.0
Ulkomainen nettosaatava	1 332.2	1 770.7	+ 438.5

Kansainvälisen Valuuttarahaston erityisiä
nosto-oikeuksia jaettiin jäsenmaille ensimmäi-
sen kerran kertomusvuoden tammikuussa. Täl-
löin Suomi vastaanotti erityisiä nosto-oikeuksia
vasta-arvoltaan 88 milj. mk, mikä määrä kirjat-
tiin Suomen Pankin taseeseen ulkomaisiksi saa-
taviksi. Vastaava kirjaus tehtiin myös velkojen
puolella olevaan tase-erään. Vuoden aikana
tämä määrä kasvoi 10 milj. mk. Kertomus-
vuonna suoritettiin Valuuttarahaston jäsen-

osuuksien yleinen korotus, joka Suomen osalta
tapahtui joulukuussa. Suomen jäsenosuus nousi
tällöin 125 milj. dollarista 190 milj. dollariin
(798 milj. mk). Suomen Pankin kultavaroista
maksettiin rahaston sopimusartiklojen edellyt-
tämän maksujärjestyksen mukaisesti korotuk-
sesta 25 % eli runsaat 68 milj. mk maamme
kultaosuuden Valuuttarahastossa kasvaessa vas-
taavasti. Jäljelle jäävä osa korotuksesta mak-
settiin markkoina, jolloin markkaosuus rahas-

Valuuttatilanne

milj. mk

	Varanto 31. 12. 1969			Varanto 31. 12. 1970			Muutos		
	Suomen Pankki	Muut	Yhteensä	Suomen Pankki	Muut	Yhteensä	Suomen Pankki	Muut	Yhteensä
Kulta	189	—	189	121	—	121	— 68	—	— 68
Erityiset nosto-oikeudet	—	—	—	98	—	98	+ 98	—	+ 98
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	173	—	173	280	—	280	+ 107	—	+ 107
Vaihdettavat valuutat	893	—98	795	1 302	—103	1 199	+ 409	— 5	+ 404
Sidotut valuutat ..	— 80	5	—75	—63	— 8	—71	+ 17	—13	+ 4
Yhteensä	1 175	—93	1 082	1 738	—111	1 627	+ 563	—18	+ 545

tossa kasvoi vajaat 205 milj. mk samansuuruisen lisäyksen tullessa kirjatuksi pankin vastattaviin rahaston markkatileille. Pankin ns. superkultaosuus Valuuttarahastossa, joka vuoden 1969 lopussa oli 42 milj. mk, lisääntyi kertomusvuoden aikana 39 milj. mk. Valuuttarahaston nostaessa tällä määrällä markkoja, jolloin kultaosuuden kokonaismäärä vuoden lopussa oli 280 milj. mk. Markkaosuuden lisäys jäi vastaavasti 166 milj. markkaan osuuden ollessa vuoden lopussa vajaat 518 milj. mk. Pankin ulkomaiset valuuttasaatavat lisääntyivät 439 milj. mk. Kauppataseen kasvaneesta alijäämä-

sydestä huolimatta Suomen Pankin kulta- ja valuuttavaranto kasvoi 563 milj. mk pankkien ja yritysten ulkomaisen luotonoton voimakkaan lisäyksen seurauksena ja oli vuoden päättyessä 1 738 milj. mk. Samalla koko maan valuuttavaranto kasvoi 545 milj. mk eli 1 627 milj. markkaan.

Subde valtioon

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi pankin ja valtion välisten tilisuhteiden kehitys.

Valtion tilit

milj. mk

	31. 12. 1969	31. 12. 1970	Muutos
Shekkitili	3.7	2.1	— 1.6
Vientimaksutili 1967	196.1	118.3	— 77.8
Vastattavat	199.8	120.4	— 79.4

Vientimaksuja käytettiin 72.9 milj. mk. Lisäksi niitä palautettiin vientiyrityksille 4.9 milj. mk. Vientimaksutilin vähennys oli siten 77.8 milj. mk, ja tilillä oli varoja vuoden päättyessä 118.3 milj. mk. Vientimaksutili sisältyy erään "määräaikaiset kotimaiset sitoumukset".

Valtion suhdannerahaston Suomen Pankissa oleva sulkutili oli vuoden lopussa tyhjä, sillä rahaston pääoma, 100 milj. mk, oli pankin toimesta kokonaan sijoitettu ulkomaisiin saataviin.

Asetelman ulkopuolelle jäävät pankin omistamat valtion obligaatiot. Asetelmaan ei myös-

kään sisälly Suomen Pankin valtiolle vuoden 1966 joulukuussa myöntämä 300 milj. markan laina. Sen jäljellä olevan määrän, yhteensä 100 milj. mk, valtio maksoi lainaehtojen mukaisesti vuoden aikana takaisin.

Subde yksityisiin asiakkaisiin

Pankin tilisuhteet yksityisiin asiakkaisiin kehittyivät seuraavasti:

Yksityisten tilit

milj. mk

	31. 12. 1969	31. 12. 1970	Muutos
Markkamääräiset vekselit	191.6	136.6	— 55.0
Shekkitilit	0.2	0.2	—
Ulkomaan rahan määräiset vekselit	7.3	—	— 7.3
Lainat	127.5	146.1	+ 18.6
Muita saatavia	134.3	99.7	— 34.6
Vastaavat	460.9	382.6	— 78.3
Shekkitilit	1.0	1.9	+ 0.9
Muita vaadittaessa maksettavia sitoumuksia ..	1.1	0.9	— 0.2
Määräaikaisia kotimaisia sitoumuksia	12.5	311.3	+ 298.8
Vastattavat	14.6	314.1	+ 299.5
Nettoluotonanto yrityksille	446.3	68.5	— 377.8

Pankin yksityisten asiakkaiden markkamääräinen vekseliluotto supistui vuoden aikana 55.0 milj. mk. Liikepankkien välittämien uusvientiluottojen käytössä oleva määrä aleni 7.2 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 66.0 milj. mk. Ulkomaan rahan määräiset vekselit, yhteensä 7.3 milj. mk, erääntyivät kaikki vuoden aikana. Nämä vekselit olivat Suomen Pankin välittämien Maailmanpankin luottojen katevekselitä. Yksityisille asiakkaille myönnettyt lainat lisääntyivät 18.6 milj. mk. Pääosan lainoista muodostivat vuoden 1967 toimitusluottojärjestelyyn liittyvät lainat. Näiden määrä lisääntyi vuoden aikana 17.7 milj. mk ja oli vuoden päättyessä 96.6 milj. mk.

Asetelmaan sisältyvät määräaikaiset kotimaiset sitoumukset lisääntyivät vuoden aikana 12.5

milj. markasta 311.3 milj. markkaan. Uusia investointitalletuksia kertyi vuoden aikana 81.0 milj. mk. Kun vanhat investointitalletukset supistuivat 2.1 milj. mk 10.4 milj. markkaan, oli investointitalletusten määrä vuoden päättyessä 91.4 milj. mk. Vuoden lopussa sisältyi määräaikaisiin kotimaisiin talletuksiin suhdan-netalletuksia 218.2 milj. mk ja ns. alushankintatalletuksia 1.7 milj. mk.

Suomen Pankin koko nettoluotonanto yksityisille asiakkaille supistui vuoden aikana 377.8 milj. mk ja oli vuoden lopussa 68.5 milj. mk.

Subde rahalaitoksiin

Pankin asemaa rahalaitoksiin nähden kuvaa seuraava asetelma.

Pankkien tilit

milj. mk

	31. 12. 1969	31. 12. 1970	Muutos
Diskontatut vekselit	—	827.0	+ 827.0
Rediskontatut vekselit	550.3	8.8	— 541.5
Indeksitasauksutilit	86.8	3.2	— 83.6
Vastaavat	637.1	839.0	+ 201.9
Postipankin shekkitili	3.6	3.7	+ 0.1
Yksityisten rahalaitosten shekkitilit	10.1	1.1	— 9.0
Kassavarantotalletukset	91.3	—	— 91.3
Mortgage Bank of Finland Oy	0.9	0.6	— 0.3
Vastattavat	105.9	5.4	— 100.5
Pankkien nettovelka	531.2	833.6	+ 302.4